

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงวิเคราะห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทสตรีในการจัดการขยะในครัวเรือน และศึกษาความแตกต่างของบทบาทสตรีในการจัดการขยะในครัวเรือนในสตรีที่มีลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกัน โดยมีวิธีดำเนินการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ สตรีแม่บ้านที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่อยู่ในเขตสุขาภิบาล อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ในหลังคาเรือนซึ่งมีสตรีแม่บ้านอาศัยอยู่รวม 3,722 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาคือ สตรีแม่บ้านอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่แต่งงานอยู่กินกับสามี และอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตสุขาภิบาลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 350 คน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ใช้ตารางการเลือกขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Darwin Mendel (1997) ซึ่งมี Degree of Accuracy ± 0.05 หลังจากนั้นสุ่มตัวอย่างจากหลังคาเรือนในแต่ละหมู่บ้าน โดยวิธี Systematic Random Sampling รวมทั้งสิ้น 350 หลังคาเรือน โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มในแต่ละหมู่บ้านมีดังนี้

ตารางที่ 3 จำนวนหลังคาเรือนและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่ศึกษา

ตำบล	หมู่ที่	หลังคาเรือน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ต. ช่างเปา	4	466	44
	5	342	32
	6	432	40
	9	391	37
	11	433	41

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตำบล	หมู่ที่	หลังคาเรือน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ค. บ้านหลวง	2	269	25
	3	285	27
	4	459	43
ค. คอยแก้ว	1	211	20
	2	434	41
รวม	10	3722	350

หลังจากนั้นเลือกแม่บ้าน 1 คนต่อ 1 หลังคาเรือนในการศึกษา หากในหลังคาเรือนมีแม่บ้านมากกว่า 1 คนก็เลือกแม่บ้านที่มีอำนาจในการตัดสินใจสูงสุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ซึ่งสร้างขึ้นโดยผู้วิจัย ประกอบด้วยข้อมูล 9 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ ที่อยู่ อายุ จำนวนปีที่อยู่กินกับสามี จำนวนสมาชิกในครอบครัวและระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจในครัวเรือน ประกอบด้วยข้อคำถามที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อาชีพ ภาระหนี้สิน รายได้เมื่อหักลบรายจ่ายและภาระหนี้สินต่อเดือน สภาพปัญหาการใช้จ่ายในครอบครัว โดยข้อคำถามเป็นลักษณะคำถามปลายปิด แบบเลือกตอบ 1 คำตอบและข้อคำถามเกี่ยวกับ รายได้ของครอบครัวและรายจ่ายของครอบครัว ข้อคำถามเป็นการให้ตอบเป็นจำนวนเงินรายได้และรายจ่ายต่อเดือน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของสตรีในครัวเรือนด้านอื่นๆ นอกเหนือจากการจัดการขยะ ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อในประเด็นเกี่ยวกับ การจัดหาอาหารการกินภายในบ้าน การอบรมสั่งสอนบุตรหลาน การใช้จ่ายในครอบครัว การหารายได้ในครอบครัว และการดูแลสุขภาพสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเรือน ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบ โดยมีให้เลือก 3 คำตอบ คือ ปฏิบัติทุกครั้งหรือเกือบทุกครั้งได้ 2 คะแนน ปฏิบัติเป็นบางครั้งหรือนานๆครั้ง ได้ 1 คะแนน ไม่เคยปฏิบัติ ได้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลในครัวเรือน ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อในประเด็นเกี่ยวกับ วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว การให้ความร่วมมือของสมาชิกในครัวเรือนโดยวัดจาก การช่วยทำงานบ้าน การช่วยเหลืองานพิเศษอื่นๆที่แม่บ้านมอบหมาย การช่วยเหลือในด้านการเงิน และการช่วยแสดงความคิดเห็นในการทำงาน ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบ มีให้เลือก 3 คำตอบ คือ ปฏิบัติทุกครั้งหรือเกือบทุกครั้ง ได้ 2 คะแนน ปฏิบัติเป็นบางครั้งหรือนานๆครั้ง ได้ 1 คะแนน ไม่เคยปฏิบัติ ได้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทในชุมชนของสตรี ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อในประเด็นเกี่ยวกับ การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน เป็นลักษณะคำถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ และข้อคำถามเกี่ยวกับ บทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามในประเด็น การไปร่วมงานในชุมชน เช่นงานศพ งานวัด การไปร่วมประชุมของหมู่บ้าน วัด โรงเรียน การร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุม และการร่วมทำกิจกรรมของชุมชน เช่น การรณรงค์ การปลูกป่า การสร้างสิ่งสาธารณะในหมู่บ้าน ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบ มีให้เลือก 3 คำตอบคือ ปฏิบัติทุกครั้งหรือเกือบทุกครั้ง ได้ 2 คะแนน ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ได้ 1 คะแนน ไม่เคยปฏิบัติ ได้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วยข้อคำถาม 12 ข้อในประเด็น การได้รับข่าวสารเรื่องสิ่งแวดล้อมจากแหล่งต่างๆ การเข้าร่วมประชุม/อบรมเรื่องสิ่งแวดล้อม การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาขยะ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการจัดการขยะ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด แบบเลือกตอบ มีให้เลือก 3 คำตอบคือ ได้รับเป็นประจำ ได้ 2 คะแนน ได้รับเป็นบางครั้ง ได้ 1 คะแนน ไม่เคยได้รับ ได้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 7 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในการจัดการขยะในครัวเรือน ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 19 ข้อ แบ่งเป็น 3 หมวด ได้แก่ การซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์ มีข้อคำถาม 6 ข้อ การจัดการก่อนนำทิ้ง มีข้อคำถาม 6 ข้อ การกำจัดขยะ มีข้อคำถาม 7 ข้อ ลักษณะคำถามทั้งหมดเป็นคำถามปลายปิด แบบเลือกตอบ มีให้เลือก 3 คำตอบ ถ้าเป็นข้อคำถามเชิงนิมิตให้คะแนน ดังนี้คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ได้ 2 คะแนน ปฏิบัติเป็นบางครั้งหรือนานๆครั้ง ได้ 1 คะแนน ไม่เคยปฏิบัติได้ 0 คะแนน ถ้าเป็นข้อคำถามเชิงนิเสธ หากตอบปฏิบัติเป็นประจำ ได้ 0 คะแนน ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ได้ 1 คะแนน ไม่เคยปฏิบัติ ได้ 2 คะแนน โดยคำถามทั้งหมด มีข้อคำถามเชิงนิมิตจำนวน 16 ข้อ และข้อคำถามเชิงนิเสธ 3 ข้อ

และข้อคำถามในส่วนที่ 7 มีสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการกำจัดขยะในครัวเรือน และเหตุผลในการแยกขยะในครัวเรือน

ส่วนที่ 8 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 หมวด จำนวน 15 ข้อ ได้แก่หมวดปัญหาขยะ 6 ข้อ หมวดการจัดการขยะ 5 ข้อ หมวดการกำจัดขยะ 4 ข้อ โดยเป็นข้อคำถามเชิงนิมาน 9 ข้อ และเป็นข้อคำถามเชิงนิเสธ 6 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดแบบเลือกตอบ มีให้เลือก 2 คำตอบคือใช่และไม่ใช่ หากตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 9 ข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียด และเจาะลึกในบางประเด็น โดยในส่วนนี้ใช้สัมภาษณ์ประธานแม่บ้านในแต่ละหมู่บ้านๆละ 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 10 คน มีประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่

- การมองปัญหาขยะในชุมชนว่าเป็นปัญหาหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใดจึงเป็นปัญหา และควรจัดการแก้ปัญหาอย่างไร

- การแก้ปัญหาขยะในชุมชน น่าจะช่วยกัน ได้อย่างไรบ้าง
- การแยกขยะในบ้านเรือน แยกอะไรบ้างและนำไปจัดการอย่างไร
- การซื้อขายของเก่าในชุมชน
- ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะในครัวเรือน

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการสร้าง พัฒนา และสัมภาษณ์ ดังนี้

1. สร้างแบบสัมภาษณ์ ให้สอดคล้องกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎี แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญอีก 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) ในกลุ่มแม่บ้านเขตสุขภาพตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีสภาพพื้นที่ความเป็นอยู่ ใกล้เคียงกับพื้นที่ที่จะศึกษาจริง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 30 คนแล้วนำมาทดสอบหา

ค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ในโปรแกรม SPSS for Windows ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.69 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างสูงพอที่จะยอมรับได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. ประสานงานหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการสุขาภิบาล ตำบล บ้านหลวง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สาธารณสุขอำเภอ เป็นต้น เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ตลอดจนแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีการเก็บข้อมูลและแจ้งกำหนดเวลาที่จะทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ รวมทั้งขอข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้วย

2. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยตัวผู้วิจัย พร้อมด้วยผู้ช่วยสัมภาษณ์อีก 5 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับประชากรกลุ่มเป้าหมาย ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลจนแล้วเสร็จภายใน 2 สัปดาห์ ได้จำนวนข้อมูลทั้งหมด 350 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. รวบรวมข้อมูลทั้งที่ได้จากแหล่งปฐมภูมิ ได้แก่ข้อมูลจากผู้ถูกสัมภาษณ์ และแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ข้อมูลการจัดเก็บขยะ การกำจัดขยะและปัญหาในการกำจัดขยะของสุขาภิบาลจากหน่วยงานสุขาภิบาล ข้อมูลปัญหาการเรียนเรื่องขยะจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ หลังจากนั้นจึงตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำไปลงรหัสและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยมีขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์ดังนี้

1. บทบาทสตรีในการจัดการขยะในครัวเรือน ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ปัจจัยที่เป็นตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยระดับการศึกษาของสตรี ความรู้ของสตรีเรื่องการจัดการขยะ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสตรี ภาวะของสตรีในครัวเรือนด้านอื่นๆ บทบาทในชุมชนของสตรี สภาพเศรษฐกิจในครัวเรือน และความสัมพันธ์ของบุคคลในครัวเรือน ใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

3. การวิเคราะห์ความแตกต่างของบทบาทสตรีในการจัดการขยะในครัวเรือน ในสตรีที่มีลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกัน ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(One-Way ANOVA) และ t -test

เกณฑ์การวิเคราะห์และแปลผล

ผู้วิจัยได้จัดทำเกณฑ์การวิเคราะห์และแปลผลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ความรู้ของสตรีเรื่องการจัดการขยะ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสตรี ภาระของสตรีในครัวเรือนด้านอื่นๆ บทบาทในชุมชนของสตรี ความสัมพันธ์ของบุคคลในครัวเรือน และบทบาทสตรีในการจัดการขยะในครัวเรือน

1. การจัดระดับความรู้ของสตรีเรื่องการจัดการขยะ จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน มีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

คะแนน 0 - 7	ความรู้อยู่ในระดับต่ำ
คะแนน 8 - 11	ความรู้อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 12 - 15	ความรู้อยู่ในระดับสูง

2. การจัดระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสตรี จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน มีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

คะแนน 0 - 8	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับต่ำ
คะแนน 9 - 16	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 17 - 24	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับสูง

3. การจัดระดับภาระของสตรีในครัวเรือนด้านอื่นๆ จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน มีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

คะแนน 0 - 4	ภาระของสตรีในครัวเรือนด้านอื่นๆอยู่ในระดับน้อย
คะแนน 5 - 7	ภาระของสตรีในครัวเรือนด้านอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 8 - 10	ภาระของสตรีในครัวเรือนด้านอื่นๆอยู่ในระดับมาก

4. การจัดระดับบทบาทในชุมชนของสตรี จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน มีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

คะแนน 0 - 4	บทบาทในชุมชนของสตรีอยู่ในระดับต่ำ
คะแนน 5 - 8	บทบาทในชุมชนของสตรีอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 9 - 12	บทบาทในชุมชนของสตรีอยู่ในระดับสูง

5. การจัดระดับความสัมพันธ์ของบุคคลในครัวเรือน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน มีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

คะแนน 0 - 3	ความสัมพันธ์ของบุคคลในครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำ
คะแนน 4 - 6	ความสัมพันธ์ของบุคคลในครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 7 - 10	ความสัมพันธ์ของบุคคลในครัวเรือนอยู่ในระดับสูง

6. บทบาทสตรีในการจัดการขยะในครัวเรือน ซึ่งแบ่งเป็น 3 หมวด ได้แก่ หมวดการเลือกใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ หมวดการจัดการก่อนนำทิ้ง และหมวดการกำจัดขยะ โดยในแต่ละข้อคำถามมีคะแนน 0-2 ซึ่งมีความหมายดังนี้

- 0 หมายถึง การปฏิบัติที่ไม่ส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม หรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาก
 - 1 หมายถึง การปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมปานกลาง
 - 2 หมายถึง การปฏิบัติที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย
- หากค่าคะแนนเฉลี่ยมีค่าใกล้ 2 แสดงว่าบทบาทสตรีในการจัดการขยะในครัวเรือนมีทิศทางที่เป็นบวกต่อสิ่งแวดล้อม